

Bylo nás pět dopsal Poláček těsně před transportem. Dceru před nacisty zachránil, sebe už ne

Autor: Aneta Černá | 21. 1. 2020 | Zdroj: ČT24, holocaust.cz, Průvodce Rychnovem nad Kněžnou Josefa Kráma, Se žlutou hvězdou

Sám možná tušil, že ho čeká nejtěžší část jeho života, přesto se ale ve vzpomínkách vracel k vlastnímu bezstarostnému dětství. Spisovatel Karel Poláček těsně před transportem do koncentračního tábora dopsal jednu ze svých nejznámějších knih – román *Bylo nás pět*. Jeho vydání se už ale nedožil. Zemřel několik měsíců před koncem války, přesně před 75 lety, přestože se dříve předpokládalo, že život tohoto novináře skončil jinak.

Karel Poláček se narodil 22. března 1892 v Rychnově nad Kněžnou, kde prožil dětství, na které pak v částečně autobiografické knize *Bylo nás pět* vzpomínal. Jeho otec byl obchodníkem a po smrti ženy zůstal sám s pěti dětmi. Podruhé se ale oženil a do rodiny tak přibyli další členové včetně vyženěných dětí.

Do života Poláčkových ale zasáhla světová válka. Karel musel narukovat a dostal se na ruskou i italskou frontu. Podle jeho dcery Jiřiny Jelinowiczové se pak v Srbsku schválně dostal do zajetí, kde byl až do roku 1918. Jeho dva bratři – Kamil a Ludvík – ale zemřeli.

Po návratu z války se začal Karel Poláček věnovat profesionálně psaní. Od roku 1922 spolupracoval s Lidovými novinami a stal se z něj především fejetonista a soudničkář. Psal také pro časopisy *Tvorba* a *České slovo*. Navíc pracoval na vlastních knihách. Výrazný zlom pro rodinu přišel v roce 1931, kdy vznikla filmová verze jeho románu *Muži v ofsajdu*.

(...)

Rodinnou idylu ale narušily spory mezi manžely, které vedly v roce 1939 k rozvodu. Ten rok byl pro Československo, ale i speciálně pro Poláčka krizový. Musel totiž odejít také kvůli svému původu z redakce Lidových novin. Jeho otec byl totiž Žid.

Poláček už nesměl pracovat v médiích, ale našel si místo u Židovské rady starších v Praze, kde dělal knihovníka. Mohl tak alespoň částečně zůstat u literatury, kterou miloval. „Otec byl horlivý čtenář. Nikdy si však knihy nevypůjčoval a ani nebyl ochoten někomu knihu půjčit. Tvrdil, že se knihy mají kupovat, protože je třeba podporovat autory. Rozrostla se mu tedy časem knihovna na dobrých tisíc knih,“ vzpomínala ještě na předválečné období Poláčkovy života jeho dcera.

Spisovatel tušil, že v nebezpečí je nyní nejen on, ale právě i jeho dcera. Společně se svojí družkou Dorou Vaňákovou jí proto zajistil odjezd do Anglie. 18letá Jiřina tak v roce 1939 viděla před emigrací svého otce naposledy.

(...)

Poláček zůstal v protektorátu. Povolání do transportu se mu nějakou dobu vyhýbalo. Avšak 5. července 1943 musel i s Dorou nastoupit na vlak do terezínského ghetta. „Na balkóně vykvetla řeřicha i bob; a vyhřívají se dvě želvy,“ to byl jeden z posledních zápisů v jeho deníku z června 1943, který vyšel pod názvem *Se žlutou hvězdou*. Na jaře 1943 také dopsal svůj poslední román *Bylo nás pět*. Autobiografické vzpomínky na radostné dětství v Rychnově sepisoval v době, kdy přátelé kolem něj mizeli do transportů, a sám netušil, jestli se dožije konce války. Román o Péřovi Bajzovi, který vyšel až v roce 1946, si už ale přečíst nemohl.

(...)

Autor: Jitka Fojtíková

Toto dílo je licencováno pod licencí Creative Commons [CC BY-NC 4.0].

Licenční podmínky navštivte na adrese [<https://creativecommons.org/choose/?lang=cs>].

Pro své spoluvězně v Terezíně Poláček připravil přednášky s názvy jako Svědkové soudní a jiní, O nesnášenlivosti, Z pamětí, O chudobě a bohatství a Občané terezínští.

Terezín byla pro Poláčka stejně jako pro většinu dalších vězňů jen přestupní stanice. Po roce a půl v říjnu 1944 ho převezli do vyhlazovacího tábora v Osvětimi.

„Já jsem ho viděla těsně před tím, než nastoupil do transportu, byl tak zubožený, když odjížděl, kost a kůže, to byla ruina. On už do Terezína nepřišel v nějaké velké kondici, nebyl nijak sportovně založený, byl to člověk, který věčně seděl v kavárně nebo něco psal, nebyl sportovec. V Terezíně měl přednášky, na několika jsem byla, dokonce mně dvakrát poskytl lísteček, že můžu do sprch. On byl v Terezíně mezi Čechy jako spisovatel známý a oblíbený, ostatně tam byly světové kapacity a dělaly nejhorší práce,“ vzpomínala další z terezínských vězeňkyň Hana Fischerová, která také pocházela z Rychnova.

Další Poláčkův osud není příliš jasný. Dlouho se předpokládalo, že zemřel už v říjnu 1944 při svém příjezdu do Osvětimi. Svědci, kteří přežili válku, ale potvrdili, že byl ještě v prosinci naživu, a dokonce měl pro ostatní vězně napsat představení. Při vyklízení tábora před postupující Rudou armádou ho zařadili do pochodu smrti. Ten už zesláblý Poláček nepřežil.

Zemřel u koncentračního tábora Gliwice, kam se vězni přesunuli. Jako datum jeho úmrtí se tak uvádí den, kdy pochod dorazil do města – 21. ledna 1945. Na místním hřbitově v hromadném hrobě tak zřejmě skončily společně s ostatními mrtvými vězni i jeho ostatky.

(zkráceno)

Otázky a úkoly:

Kde se odehrává děj knihy *Bylo nás pět* a z jakého důvodu?

Jak se jmenovali bratři Karla Poláčka a která historická událost je navždy rozdělila?

Který rok byl pro Poláčkovy krizový a proč?

Popiš Poláčkův názor na knihy a knihovny.

Mohl Poláček uniknout před transportem do Terezína? Proč si myslíš, že to neudělal?

Popiš Poláčka v koncentračních táborech. Jaký byl? Jak ho vnímali ostatní a proč?

Vyznač část článku, která tě nejvíce oslovila, a svůj výběr zdůvodni.